

LA GUERRA DE SUCCESSIÓ VISTA DES DE VILA-REAL

Abans de començar voldria excusar la meua ignorància davant de vosaltres i, singularment, davant d'algunes de les persones enteses que m'han guiat en la preparació d'esta intervenció que l'associació SOCARRATS m'ha demanat. Parle, primer que tot, de **Vicent Gil Vicent**, que m'ha assessorat pacientment en el meu treball; però també de **Agustí Alcoverro Pericai**, de **Vicent Gimeno Estornell**, de **Santiago Vilanova Añó**, de **Josep Usó Mañanós**, de **Manel Carles Arnal Cercós** i de **Joan Baptista Llorenç Cantavella**. A tots ells, moltes gràcies, i dispseu-la ignorància que desmotraré a continuació.

I. MEMÒRIA DELS FETS

En un taulellet que hi ha a la façana del centre carlí de la ciutat, he llegit (i m'ha commogut) esta inscripció que tots coneixeu
**'12 de gener de 1706, any de la crema,
en record dels herois del nostre poble
morts en la defensa dels furs i les llibertats (valencianes)'**

II. LA MEUA ASCENDÈNCIA CARLINA

I permeteu-me que, per tota presentació, parle una miqueta de **la meua família:**
la majoria de la qual eren carlins,
singularment dos dels meus besavis,
durant la primera guerra carlina (1833-1840)
militars d'alta graduació
L'avi matern, **Josep Orriols**, besavi de ma mare,
comandant de carlins
actiu a la Vilavella (vora Vila-rodonà, Alt Camp)
i la seua filla **Tecla Orriols**, àvia de ma mare,
amb els ulls ja tapats a punt de ser executada
davant l'escamot d'afusellament,
salvada *in extremis* pels seus amos isabel·lins;
l'altre besavi, **Josep Bonet**, capità de carlins
actiu a Rocafort de Queralt [Conca de Barberà]

III. EXCURSUS TEOLÒGIC

A mi em sorprén molt, però cal acceptar les coses com són: m'estic referint a la **tendència majoritària de la gent religiosa cap a opcions conservadores de dreta**. Ho veem ara; ho vérem, fa unes dècades, quan l'església espanyola es posicionà amb el règim dictatorial. I no és que no puguem trobar justificació d'esta tendència fins i tot en **textos bíblics** que abonen esta tendència de **sotmetiment** a l'autoritat: '... sotmeteu-vos a les vostres autoritats, que ells vetlen per vosaltres (*Hebreus* 13, 17), '... feu pregàries i oracions, súpliques i accions de gràcies ... pels reis i per tots els qui tenen autoritat' (*1 Timoteu* 2, 1-2), '... Sotmeteu-vos, per amor del Senyor, a tota institució humana, a l'emperador com a sobirà i als governadors [com a enviats seus

per a castigar els malfactors i fer l'elogi dels qui es porten bé] ... i, darrerament, 'respecteu l'emperador (*1Pere 2, 13-17*).

Malgrat el tenor d'aquests textos, l'autoritat de l'emperador (i els seus col·laboradors), hi queda desmitificada perquè si **l'emperador ha de ser 'respectat', de cap manera ha de ser 'adorat'**, per tractar-se, aquest d'un personatge discutible. I així és com també trobem textos que en relativitzen l'autoritat, com quan els apòstols diuen, davant el tribunal: '... hem d'obeir primer a Déu que als homes' (*Fets 5, 6*); i Pau en una carta, *Filipencs 2, 11* diu: '... cal que tots els llavis reconeguen que Jesucrist és senyor a glòria de Déu Pare', mentre adverteix els fidels que esta confessió de fe pot ser perillosa, quan afig: '... per això us faig saber que **ningú** que parle mogut per l'esperit de Déu [no dirà mai 'maleït siga Jesús], **no pot dir 'Jesús és el Senyor' (O Kyrios o Jesus') si no el mou l'esperit Sant (1Corintis 12, 3)** [és a dir, només podem mantenir esta fe, sobretot en la dificultat, si ens enforça la força divina].

Podem recordar, en aquest sentit, com en alguns moments (amb els emperadors Domicià i Dioclecià), **l'imperi romà** imposà als ciutadans (juntament amb l'ofrena de l'encens a l'estàtua de l'emperador), la següent **confessió político-religiosa: 'O Kaisar o Kyrios'**, exigència que posava els cristians de l'imperi en l'alternativa de triar entre el sí i el no, entre mostrar-se amics (*adhesión inquebrantable*) o enemics de l'autoritat (que suposava ser mal ciutadà i ser convictes de sedició). I axí la conformació dels cristians a l'autoritat trontollava; de fet molts cristians acabaran morint màrtirs per la seua confessió cristiana en negar-se a pronunciar la fórmula protocol·lària 'O Kaisar o Kyrios'. En el mateix sentit, tenim testimonis que parlen de la por que passen en els ciutadans de confessió cristiana que havien de fer la professió que en consciència no podien signar ... i com molts es feen arrere ...[Alguns d'ells, però, s'hi negaven valerosament. I, en la mateixa línia, segons consta en algunes actes dels màrtirs, molts soldats cristians refusaven fer el **servei militar**, expressió màxima de fidelitat a l'emperador (ara '*todo por la patria*' enfront de l'expressiu diàleg al tribunal militar romà '**Milita-Non milito**') perquè, com a cristians, no es podien prestar a agafar les armes; i, com a reacció, trobem testimonis de pagans que tracten aquests valents testimonis cristians de mals ciutadans, de covards, d'enemics públics, d'insolidaris, fins i tot d'impis (canònicament serien els futurs 'heretges' que condemnaria la santa Inquisició).

És impressionant el comentari de **Dionís d'Alexandria**, del segle III, sobre l'actitud de molts cristians davant els tribunals que exigien el jurament de fidelitat a l'emperador juntament amb el sacrifici i l'encens als déus: '... i arribà l'edecte pavorós ... tothom tenia por i molts dels notables es presentaren temerosos ... alguns que exercien alguna funció política es van sotmetre, d'altres foren forçats a fer-ho aconsellats per familiars i amics ... Cridats pels seus noms, s'acostaven al sacrifici, pàl·lids i tremolosos, no com si haguessen d'oferir un sacrifici, sinó com si ells mateixos haguessen de ser sacrificats i immolats ... de manera que la gent [que contemplava l'espectacle] se'n burlava, i era evident que resultaven tan covards per a morir com per a sacrificar ... d'altres acudien decidits a complir l'edecte i asseguraven que mai no havien estat cristians ... d'altres molts fugiren ... i molts, arrestats, van renegar després d'haver patit cadenes i presó .. d'altres no volgueren perseverar en la fe després d'haver suportat diverses tortures ...'

Per més que ens sembla exagerat, tot això, no era d'estranyar, als inicis de la fe cristiana. **Jesús** ja havia avisat als **seus companys** de fatigues que serien

perseguits: '... vosaltres mateixos, estigüeu alerta perquè a causa del meu nom vos portaran als tribunals [i us assotaran a les sinagogues] i compareixereu davant els governadors i els reis perquè doneu testimoni davant d'ells ... [un germà portarà a la mort un altre germà, i un pare el seu fill, els fills es rebel·laran contra els pares i els mataran. Tothom vos odiarà per causa del meu nom ...]' (*Marc* 13, 9-13 i *Lluc* 21, 12-13). [Potser també com instintivament aquests textos evangèlics ens fan pensar en situacions viscudes ací a Vila-real durant la guerra civil, i, naturalment, en la invasió del nostre poble el 12 de gener de 1706, objecte d'esta conversa entre amics.

Jesús mateix mantingué personalment una **actitud ensems respectuosa i crítica** amb l'autoritat, tant religiosa (la dels tribunals fariseus i saduceus: 'ai de vosaltres, fariseus hipòcrites ...') com civil, tant romana (l'emperador 'pagueu el tribut al Cèsar', sentència de mort del governador Ponç Pilat) com del país (Herodes, rei dels jueus) de manera que, si accepta l'autoritat del Cèsar i, fins i tot, la de Ponç Pilat que el condemna a mort, es distancia ostentosament d'Herodes Antipas: '**Aneu a dir a aquella rabosa:** [Hui i demà trac dimonis i cure malalt i el tercer dia arribaré al terme. Però cal que hui, demà i demà passat vaja fent el meu camí perquè no convé que un profeta muiga fora de Jerusalem]' (*Lluc* 13, 31-33)

A què ve, direu, esta digressió 'teològica'? Perquè, amb una certa acomodació, **la podríem aplicar als nostres avantpassats** (religiosos i civils) **negant l'obediència a l'autoritat borbònica** que no reconeixien, perquè entenien que no hi ha cap autoritat que siga absoluta i definitiva, sinó relativa, i peremptòria i, per tant, discutible. I així ho entengué el nostre poble, amb les seues autoritats (tant religioses com civils) en negar-se a admetre i a sotmetre's a una autoritat imposada contra la voluntat popular. Sabeu que esta desobediència, coneguda també com 'sedició' ara és durament castigada. Només cal que esmentem la Catalunya de l'1 d'octubre [de 2017], una simple desobediència, criminalitzada com a sedició, i penada duríssimament.

Una situació semblant la protagonitzaren els nostres pares, fa tres-cents anys, i aleshores comportà la **mort per les armes** de molts vila-realencs, degollats, afusellats, cosits a baionetades; i, després, l'incendi de la ciutat, la marginació de la població fins a la humiliació de veure's rebaixat a la categoria d'**aldeia**', posat sempre a la picota, **objecte d'ignomínia i paradigma d'escarment** per a les altres poblacions del Regne. El delicte que l'autoritat borbònica imputa als vila-realencs de 1706 és precisament el de **sedició** (no us sona, això?), agreujat com a **delicte religiós d'heretgia**, de manera que els judicis que es faran, arran de la desfeta de les tropes austriacistes, al tribunal de la santa **inquisició**, seran de sedició, per a la qual es dictaran penes extremes com execucions, fins i tot al foc.

IV. DADES D'INTERÈS

A. PERSONALITATS ECLESIASTIQUES

El **papes** d'esta etapa son: Innocenci XI (1691-1700), Climent XI (1700-1720) i

Innocenci XIII (1721-1724); casualment, en principi, **favorables a la causa austriacista** (els preveres que ixen a defensar la població davant la invasió del poble tenen la consciència que estan defensant una causa justa, fins i tot la preferida per la més alta jerarquia de l'església. Una altra cosa seria la tendència política de cada personalitat de l'església valenciana o catalana. Així, per exemple, enumerant els arquebisbes i bisbes més importants de les nostres terres, tindríem:

Arquebisbes de València: Antoni de Cardona (1699-1720, proborbònic) i Andrés Orbe Larreátegui (1725-1738, més borbònic encara)

Bisbes de Barcelona: **Benet de Sala Caramany** (1705-1715, proaustriacista), Diego de Astorga Céspedes (1716-1720, andalús de Gibraltar, proborbònic)

Bisbes de **Tortosa**: Sever Tomàs Auter (1685-1700), **Silvestre Garcia Escalona** (1702-1714, proborbònic) i Juan Miguélez de Mendaya (1715-1717, més borbònic encara)

Arquebisbes de Tarragona: **Josep Llinàs Aznar** (1695-1710, austriacista?) i Isidre Bertran (1712-1719, proborbònic, només presentat, no consagrat)

Bisbes de Sogorb: **Antoni Ferrer Milà** (1692-1707, **proaustriacista** que rebrà el jurament d'acceptació dels furs valencians a la catedral de València), Rodrigo Marín Rubio (1708-1714, proborbònic) i Diego Muñoz Vaquerizo (1714-1730, més borbònic encara, un dels majors aliats d'esta corona, instigador furibund de la persecució de maulets i els seus sequaços)

VILA-REAL: els preveres al front de la parròquia de sant Jaume eren aquells anys: Mn. **Florià Fuster** de Guimerà, rector de la parròquia de sant Jaume, amb els preveres **Josep Alberola**, Josep Llorenç, Josep Manero, Tomàs Cabrera, **Pere Cubero**, Baptista Parra, Jaume Porta i Tomàs Jordà (la majoria d'ells caiguts defensant la població durant l'atac borbònic)

PERSONALITATS CIVILS

Cal referir els canvis, durant els anys 1702-1727, en el tron d'**Anglaterra** que tingué part ben rellevant en la guerra de Successió, sobretot pel que fa al 'cas dels catalans'

De la dinastia escocesa dels **Estuart**, tenim la darrera reina, **Anna I** (1707-1714)

De la dinastia neerlandesa dels Nassau-Orange, tenim Guillem III (1689-1702)

De la dinastia güelfa del Hannover, **Jordi I** (1714-1727)

De l'**imperi Romanogermànic**, tenim la dinastia dels emperadors de la casa d'Habsburg d'Àustria, els darrers dels quals toquen anys de la nostra guerra de Successió: Leopold I (1658-1705), **Josep I** (1705-1711) i **Carles VI** (el nostre **Carles III**, 1711-1740).

Al tron de **França**, la gran part de la nostra guerra de Successió la domina la dinastia dels **Borbó**, amb el regnat del rei **Lluís XIV**, el rei **Sol** (1643-1715), fill de Lluís XIII, el Just (1610-1643)

Al tron de Portugal, tenim la dinastia dels Bragança, amb els reis Pere II el Magnífic, germà d'Alfons VI el Victoriós, fill de Joan IV (1683-1706) i Joan V el Magnànim, fill de l'anterior (1707-1750)

Més de casa, tenim els **càrrecs, al regne de València**, contemporanis de la guerra de Successió, dels quals destacaríem els **lloctinents (virreis)**, per **Felip V**, Antonio Domingo de Mendoza-Camaño de Sotomayor, **marqués de Villagarcia** (1701-1705), i Joaquín Ponce de León-Cabrera i de Lancaster, **duc d'Arcos**, de Terranova i de Maqueda i marquès d'Elx, des de 1705 endavant; i, per **Carles III**, Josep de Cardona i Erill, **comte de Cardona** (1706) i Diego Hurtado de Mendoza i Sandoval, **marqués de la Corzana** (1706-1707).

Dels capitans generals esmentaríem, sobretot, els proborbònics James Fits James, **duc de Berwick**, de Lliria i de Xèrica (1707-1713) i Francisco del Castillo Muñoz de Lorca i Fajardo, **marqués de Villadarias** (1714-1716).

Al nord tenim els lloctinents (virreis) de Catalunya: per Felip V: Luis Fernández de Porto Carrero Bocanegra y Moscoso Osorio, comte de Palma del Rio, marquès de Montesclaros i Almenara (1702.-1703) i Francisco Antonio Fernández

de Velasco i Tovar (1703-1705); i, per Carles III, Leo von **Asfeld** (1706-1707), **Elisabet de Brunsvic-Wolfenbuttel**, reina i emperadriu (1710-1713) i el mariscal Guido von Starhemberg, comte de **Starhemberg**, (1713-1715).

Per la seua importància en els esdeveniments, caldria destacar el nom de **Cristóbal de Moscoso i Montemayor** (+ Madrid 1749), militar castellà, primer **comte de las Torres** de Alcorrín (1683), de primer austriacista i capità general de València (1706-1707); i, després, passat al bàndol borbònic (1707), convertit en virrei de Navarra que lluita al setge de Gibraltar, condecorat finalment per Felip V com a **marqués de Cullera** (1727), duc d'Algeste (1728) i gran d'Espanya.

V. CRONOLOGIA

1. Dades interessants del segle XVII

A la França de Lluís XIV són freqüents les **jacqueries**, revoltes de camperols contra les exigències de la corona en matèria tributària, entre les quals podem recordar la del primer any del regnat de Lluís XIV

1643, revolta de les **Crocants de Roergue**, que acaba amb el suplici del líder **Joan Petit**, torturat per ordre del rei [d'on ve la cançó 'Joan Petit quan balla' ... en realitat Joan Petit que dansa / per lo rei de França ... amb lo pe... amb lo dit ... per lo rei dansava Joan Petit', referit a la roda giratòria on eren torturats, amb l'amputació dels seus membres fins a morir, els condemnats per la inquisició.

VILA-REAL

Aquest any hi ha el **tumult que hi ha a la vila perquè s'ha corregut la veu que els frares del convent del Roser** han pactat deixar que s'enduguen el cos de sant Pasqual per exposar-lo a la catedral de València (sembla que era una opinió que estava mancada de fonament, i la qüestió quedà en un no res)

1648, **pau de Westfàlia** que posa fi a la guerra dels Trenta Anys; i que suposà el reconeixement de la superioritat del rei de França sobre els emperadors Habsburg, i l'acceptació de la famosa *raison d'état* com a principi indiscutible de govern (primerament a França i, després, a Espanya)

VILA-REAL

Un fet singular, el rapte del Santíssim Sagrament de Paiporta provoca una persecució, per part del **virrei Oropesa** contra els bandolers i els seus 'receptadors' entre els quals est comptaven la noblesa i el clero del Regne, i, curiosament, **tot el govern de Vila-real**. En realitat el clima de violència creat sembla que pretenia tancar les moltes corrupteles que s'hi donaven. **Arran d'aquest esdeveniment, el virrei disposa que tot aquell que falte greument al respecte degut als ministres del rei siga ipso facto desterrat in perpetuum del Regne, i castigat fins i tot, si calia, amb pena de mort**

1659, **tractat dels Pirineus**, nefast per a Catalunya; des del qual França creix amb la incorporació de la Catalunya Nord, que se separa definitivament de la resta del país

VILA-REAL

Arriba a la nostra vila **fra Francesc Balaguer**, frare franciscà llec, provinent de Tortosa, que hi havia fet moltes curacions i prodigis. Cridat per uns

cavallers i senyors de València, arriba a la nostra vila, on es congrega tanta gent, que caudsa admiració. I s'escampà la brama que aquest frare franciscà havia fet parlar els muts, oir els sords, fer anar els coixos, retornar la vista als cecs, recuperar els braços als mancats, i, no cal dir-ho, havia llançats dimonis del cos dels endimoniats.

1693, **segona Germania** al país Valencià, dels camperols contra els senyors i el rei
VILA-REAL

1699, mor el príncep Josep Ferran de Baviera, que el rei Carles II havia designat per succeir-lo al tron d'Espanya; enlloc seu, designa com a **successor seu Felip d'Anjou**, nét del rei Lluís XIV de França

VILA-REAL

S'hi donen disputes impertinents i ocioses **contra persones d'altres nacions**, sobretot **francesos**; dones i infants van cantant pels carrers **coples i cantinel·les ofensives**.

2. Dades significatives del segle XVIII

1700, NOVEMBRE, **mor Carles II**

DESEMBRE, Lluís XIV proclama el seu nét Felip V com a rei d'Espanya

VILA-REAL (actualment una població d'uns tres mil habitants) coneix la **notícia d'esta mort** mitjançant una missiva de la reina Marianna de Neuburg; immediatament **el justícia, els jurats i el consell de la vila**, com era protocol·lari, es visten de **dol rigorós**

1701, (mor, a Barcelona, sant Josep Oriol)

FEBRER, **Felip V és proclamat rei d'Espanya** a Madrid

SETEMBRE, **Tractat de l'Haia** que crea la (segona) **Gran Aliança** entre Anglaterra, el sacre imperi romano Germànic, les províncies unides dels països Baixos i el regne d'Aragó

Felip V convoca **corts a Barcelona** i jura les constitucions catalanes, amb algunes restriccions, però

VILA-REAL

Arriba **a la vila l'inquisidor** de part del bisbat de Tortosa, pblicita l'edicte de fe en la missa major abans de l'evangeli, i mana fer jurar al justícia i jurats **fidelitat al rei Felip V**. Una fórmula igual havia fet servir l'inquisidor Diego Vaquerizo, forçant el general Basset; aquest, però, es negarà a reconèixer Felip V com a rei de València

1702, **la Gran Aliança declara la guerra a Espanya**

VILA-REAL

A darreries de gener el virrei i els estaments de les Corts valencianes comuniquen als jurats de la vila que han de fer una **lleva de 14 soldats per la formació del Terç valencià** (de 600 homes), en servei a Felip V per a atendre les necessitats de la corona, durant sis mesos, dins els regnes hispànics, a manca de tropes regulars

1703, A Viena, **Carles III** d'Àustria proclamat **rei d'Espanya**

VILA-REAL

Al mes d'agost la Junta d'Electes de la Lleua tramet una circular regulant el repartiment (o fogatge) per la **contribució de guerra**, indicant-hi la quantitat de diners que li pertocava pagar d'acord amb el nombre de veïns de la vila

1704, **Carles III desembarca a Lisboa**

L'armada anglesa, a les ordres de l'almirall **Rooke**, amb un fort contingent de soldats catalans (a les ordres del general **Basset**) ocupen **Gibraltar** en nom del rei Carles III

Carles III fa una incursió per Extremadura i Castella i arriba a **entrar a Madrid**, sense gaire èxit popular, però

Velasco, nomenat **virrei de Catalunya** per Felip V, comença a reprimir els **austriacistes del Principat**, fet que provoca l'increment de catalans favorables a Carles III (**els vigatans**) que després negociaran l'ajuda militar que prestarà la corona anglesa al 'cas dels catalans'

VILA-REAL

Hi ha **mostres de dissidència i de repressió policial**. De primer hi ha manifestacions contra els Borbó, instigades per **Mn. Cubero**, tinent de vicari de la parroquial de sant Jaume. El virrei tramet un agutzir perquè requise tots els seus papers. La vila mostrava clara **predisposició a favor de l'Arxiduc** perquè, llevat de dos o tres 'gavatxos', la majoria eren imperials. Segons els informes del virrei, el doctor Cubero gaudia de gran predicament entre els fidels. La gent comentava que aquest havia mantingut **contactes estrets amb austriacistes**, que havia acollit en sa casa una persona desconeguda, suposadament agent dels partidaris de Carles III. Es tractava de **Francesc Garcia d'Àvila**, el qual, des d'Altea, s'havia desplaçat a diversos poblacions valencianes, d'Aragó i a la mateixa Barcelona, sempre amb l'ajuda de **Josep Cubero** (germà de l'eclésiàstic) i de Jaume Ibáñez, contra els quals el virrei dicta ordre de presó. Segons el virrei, la causa de la dissidència del nord del regne de València era deguda a la inhibició del **bisbe de Tortosa (Silvestre Garcia Escalona** que, per cert, era proborbònic)

1705, JUNY, **tractat o pacte de Gènova** entre representants catalans (els vigatans) i de la reina Anna d'Anglaterra, pel qual ells es comprometen a enderrocar Felip V i fer rei Carles III a canvi de mantenir les lleis i institucions catalanes ('el cas dels catalans')

AGOST, dut per la flota aliada, **Carles III entra a Barcelona**, jura les constitucions catalanes i hi és proclamat rei d'Espanya

El **general Basset** no pot atracar al port d'Alacant, però sí al d'**Altea**, i es passeja triomfalment per la comarca de la Marina, pren **Dènia**, prometent que Carles III abolirà els impostos, en la línia de les pretensions de la segona germania valenciana

Entrada triomfal del general **Basset a València**, aclamat per la gent, sobretot llauradors (maulets: *de bello rustico!*) com heroi i salvador de la pàtria

DESEMBRE, Les tropes **borbòniques**, venint del sud de **França**, on havien tractat brutalment la població, passant-la a **sang i foc** (a l'estil

borbònic) **travessen l'Aragó** i s'adrecen a la Mediterrània amb la intenció de trencar la vinculació del **regne de València** amb el **principat de Catalunya** (vos sona esta intencionalitat, tan actual hui en dia, com feren també les tropes franquistes arribant fins a Vinaròs i com consagra ara la constitució espanyola de 1978?)

Al regne de València, però, les **tropes filipistes**, en el seu camí cap a València, no poden penetrar en la ciutat de **Sant Mateu** i executen 400 miquelets catalans a la **Salzadella** destrueixen el poble (abandonat) de **Borriol** i, fent camí cap a València, executen un vinater (taverner, sembla que de Vila-real) que consideren sacríleg

Les tropes filipistes, en la seua marxa cap a València, s'instal·len ara al pont del Millars (santa Quitèria), i pretenen doblegar la població pròxima, és a dir Vila-real, a l'obediència del rei Felip V

VILA-REAL devia ser aleshores una població d'uns **tres mil habitants**. Sembla que l'ajuntament estava en la línia de la família Alberola, clarament austriacista

La relació del '**Diario de operaciones del conde de las Torres**', des del 26 de desembre d'enguany (estudiada i publicada per **Vicent Gil**), conta detalladament, dia a dia, pas a pas, les 'operacions militars' que hi protagonitza

1706, VILA-REAL, esgarrafosos fets del 12 de gener

Les tropes filipistes, en la seua marxa cap a València, s'instal·len al convent del Roser (de sant Pasqual) i a l'entorn de la vila des del pont del Millars (a santa Quitèria) i es proposen doblegar la vila a l'obediència del rei Felip V

El comte de les Torres continua referint les operacions militars que es duen a terme des de començament d'any, fins al dia 17 de gener

GENER, a Vila-real, Mn. Froilà predica: '... fills meus, ja sabeu que jo sóc més imperial que vosaltres, però on entra el sol hi entra el rei: **lliurem-nos-hi i aconseguirem millor partit**', i així encapçalà la comissió per parlamentar amb la tropa comandada pel comte de les Torres.

Les tropes borbòniques entren per la força a la vila i provoquen la **mort** de prop de 300 ciutadans (i 500 dels seus soldats); i, finalment, **incendien** la població amb un **foc iniciat des dels quatre costats** de la vila

mort despietada a dins i fora de la vila, com descriu plàsticament **Minyana** '... **sense compassió** (els soldats borbònics) en mataren molts que, **amb les mans esteses**, els imploraven que els salvassen la vida; deixaren per a ser devorats (pels animals) els **cadàvers** de molts dels enemics que havien mort, penjats dels arbres, sense cap motiu, només perquè servissen d'**escarment** als altres ...' (DBRV, llibre III, cap. 19)

trasllat de 140 ferits cap a **Requena** passant per Nules, Sagunt, Montcada i València

A Requena, els pocs ferits que sobrevisqueren al desastre foren **bescanviats**, més tard, **per soldats borbònics** en una **proporció de 2 per 3**.

mentrestant, a València, el **comte de Cardona, virrei** austriacista del Regne, desautoritza les promeses del general Basset que, per haver estat provocador impertinent, mana empresonar (Xàtiva, Dénia, Tortosa i Lleida)

els borbònics incendien també la població aragonesa de **Calaceit** incendien i saquegen del **raval d'Ares**, nucli de resistència austriacista
JULIOL, un exèrcit angloportugués amb Carles III fan l'entrada a **Madrid** l'avanç de les tropes borbòniques, però, força **Carles III a anar a Barcelona** (naix, a Castelló de la Plana, Josep Climent Avinent, futur bisbe de Barcelona)

SETEMBRE, **Mallorca**, i poc després **Eivissa** i **Menorca** proclamen Carles III rei d'Espanya

Carles III entra triomfalment a València, jura els furs valencians i situa, per poc de temps, **la seua cort a la ciutat com a rei dels valencians**

els borbònics continuen incendiant poblacions, ara **Quart de Poblet** el general anglès **Peterborouh** (Charles Mordaunt) entra a València amb 1800 soldats anglesos i holandesos

VILA-REAL, de la marxa dels esdeveniments bèl·lics, els vila-realencs en devien saber alguna cosa per les notícies que els arribaven de les altres poblacions damnificades; aleshores, de premsa, encara no n'hi havia, tret de *Noticias de diferentes partes publicadas en Valencia* (1706-1707), presumiblement de signe proborbònic

1707, VILA-REAL

Carles III abandona València el 7 de març, camí de Barcelona. Al seu pas per **Vila-real**, l'arxiduc concedeix a la vila el **títol de Lleial** i l'eximeix del pagament dels drets reials a eclesiàstics i població civil, **en compensació per l'atac i destrucció** de què els seus habitants havien estat víctimes per part de l'exèrcit borbònic

MARÇ, **Carles III és a Barcelona**

les tropes borbòniques, comandades pel general **Berwick** van conquerint les places valencianes més importants

ABRIL, **batalla d'Almansa del 25 d'abril**, amb derrota de les tropes austriacistes a mans del general borbònic **Berwick** amb l'ajuda del marquès de las Minas i del lord Galway

Constituint, a **Anglaterra, el regne Unit** per la unificació dels parlaments d'Anglaterra i Escòcia

Berwick entra a la ciutat de **Castelló** i mana enderrocar-ne les muralles (Tomàs Vicent Tosca publica el seu *Compendio matemático*)

MAIG, cauen, en mans dels borbònics **València, Castelló, Vinaròs i Xàtiva**

JUNY, incendi de **Xàtiva** massacrats pel general **d'Asfeld**

Felip V nomena nous jurats, racionals i síndics en substitució de les autoritats valencianes anteriors

JULIOL, suprimit el consell d'Aragó

el regne de València és reordenat en **corregiments**

els municipis valencians, estructurats segons els seus homòlegs castellans

més encara, fins i tot contradint el dret castellà, l'**administració** que ara es perfila és **de signe militarista**, totalment jeràrquitzada i sotmesa a l'imperi del monarca

la mateixa **cancelleria reial queda sotmesa al capità general**

el país Valencià s'estructura en 13 corregions: **Morella, Peníscola, Castelló.**

València, Xiva, Cofrents, Montesa, Xàtiva, Xixona, Alcoi, Dénia, Alacant i Oriola

A Castelló de la Plana s'aquarteren 1.200 militars proborbònics

abolició dels furs valencians i del regne d'Aragó pel rei Felip V, **que sotmet** els territoris valencià i aragonés **a les lleis de Castella**

OCTUBRE, cau **Lleida**

NOVEMBRE, des d'ara **Xàtiva** perd el nom propi i s'anomenarà **San Felipe**

DESEMBRE, **incendi i saqueig del poble d'Ares**, nucli de resistència austriacista

VILA-REAL

Amb la nova legislació borbònica, la nova corona borbònica imposa la *Planta de los Corregimientos* que deberà haver en el reino de Valencia ... , per la qual, entres altres disposicions, proposen que **Vila-real i Borriana queden reduïdes a la categoria inferior de 'aldees'**, per ser notòria la **seua obstinació i el desastre** que executaren amb les tropes de Sa Majestat

1708, comença una duríssima **repressió dels vençuts**

VILA-REAL, hi són destinats alguns militars borbònics provinents del **presidi d'Oran** (al nord d'Àfrica, 1708-1723) no sols per poblar la vila sinó també per a presidir-ne les institucions locals. És el cas de personatges com **Manuel González** que n'ocuparà l'alcaldia cinc vegades, i que aglutinarà una xarxa poderosa de famílies entre els **González, els Gamboa, els Granell i els Mundina** que acabaran ajuntant-se, en matrimonis de conveniència, i dominaran la política municipal (tema estudiat detalladament per **Vicent Gil**)

Singularment interessant és, també, el cas dels que, des de la nova posició político-social, pretengueren ser reconeguts com a '**hidalgos**' i que, per a això, hagueren de demostrar no sols que no tenien cap ascendència austriacista sinó que ni tan sols provenien de Vila-real (**Mundina** és, potser, el cas més flagrant)

Vila-real és reduït a la condició d'**aldea**

Vila-real, proposat sempre com a model del **castig del rei** per la seua manca d'adhesió e infidelitat

des d'ara cauen **en mans dels borbònics les poblacions o ciutats** següents

GENER **Alcoi**

JULIOL, **Beseit i Tortosa,**

els borbònic arrasen el **castell**, ja abandonat, d'**Ares,**

NOVEMBRE, **Dénia** i

DESEMBRE, **Alacant**

Menorca passa a jurisdicció anglesa

i amb una dura **repressió** el nou govern borbònic es proposa
afiançar la subjecció del territori valencià conquistat per la **força
de les armes**

El delictes de **sedició** passa del tribunal civil al **tribunal religiós de la
inquisició** que, de delictes, l'eleva a la categoria de crim religiós
delictes d'heretgia, mereixedor, doncs, de les màximes penes,
inclosa l'execució, si calia pel foc, juntament amb la confiscació dels
seus béns

VILA-REAL: **Vicent Gil** estudia ara les actes del **tribunal de la inquisició** que
aplicava als vençuts penes de mort i de confiscació dels béns (en una
conferència a la universitat Menéndez Pelayo (2001) 'Negar y borrar
la memoria del vencido). El fil conductor de la conferència fon el **Procès
als Maulets**. En un mateix procés s'encausaren **150 austriacistes**,
entre els quals **l'abat de Poblet, el de Benifassà** i el canonge Joan
Moner Ferrer. Tots tres patiren diverses causes, falses acusacions que
amagaven que el primer era l'encarregat de les **finances de l'Arxiduc** a
València; el segon, que havia afavorit l'Arxiduc, i el tercer, que era
l'**ambaixador** del futur emperador a València. El darrer d'aquests
processos durà 36 anys. Tot testimoni servia per encausar els
austriacistes amb les infàmies més barroeres **per tal d'esborrar-ne la
memòria**; pràctica que continua sent ben viva als nostres dies.

1709, els **austriacistes** (miquelets i llauradors) **van perdre** cada vegada més
territori valencià

(descoberta la ciutat d'Herculà, sota les cendres del Vesubi)

(obra arquitectònica de Xurriguera)

(Narcís de la Penya publica la seua obra *Anales de Cataluña*)

Contraofensives borbòniques provoquen les derrotes aliades en les batalles
de **Brihuega i Villaviciosa**

VILA-REAL

Era **praxi comuna del vencedor** negar i falsejar la veritat, per exemple quant
a la identitat de les persones. És el cas, per exemple, d'**Andrés
Mundina**, veí de la vila, que, falsejant la seua procedència (inventant-
se un origen baixfrancès), pretén ser reconegut com a persona noble
per part del fiscal de sa Majestat per l'antiga corona d'Aragó, fins que
aconsegueix que se'l declare noble i se li mane guardar 'totes les
honres, preeminències i exempcions pròpies dels nobles

1710, amb el **canvi de govern britànic**, abans en mans del **whig** (progressistes) i
ara en mans dels **tory** (conservadors), la nova política anglesa es
decanta per anar-se **despenjant de l'aliança amb l'imperi** Romano-
germànic (una mena de **brèxit avant la lettre**), i per començar a
negociar amb França una eixida a la situació, reconeixent Felip V com
a rei d'Espanya a canvi de guanyar-se França per als interessos
britànics.

El **cas dels catalans** comença a ser **secundari en la política europea**, fins i
tot arriba a molestar, per intempestiva.

L'**exèrcit aliat**, perdut el territori valencià, va arplegant-se a **Catalunya**

en una visita rellamp, Carles III torna a ocupar **Madrid**, però se'n retira perquè no hi troba acollida popular

VILA-REAL

S'hi predica singularment i s'hi publicita 'la **infidelitat al Borbó, com a crim d'heretgia** segons una disposició que diu així: *Informe a la reina, nuestra Señora, del estado y condición de la guerra, con que las armas enemigas de ambas majestades, divina y humana, intentan la ruina de España, por los países rebeldes de Cataluña y Valencia*

1711, octubre, a la **mort de l'emperador Josep I**, germà de **Carles III**, aquest és nomenat per succeir-lo en l'imperi Romanogermànic, i així és com **abandona la causa catalana** a la seua sort

l'emperadriu Isabel Cristina de Brunswick, dona del nou emperador es queda simbòlicament a Barcelona com a virreina
els borbònics ocupen **Girona i Vic**

VILA-REAL

L'escrivà Montesinos recull i copia *Estatuts i Ordinacions de Vila-real*, llibre inèdit fins al segle XXI on queda reflectit el dret civil valencià que va regir la cosa pública des del segle XIII fins a 1714, publicat per **Vicent Gil en Ordenances municipals de Vila-real**

1712, (Felip V funda la Biblioteca Nacional d'Espanya, amb 8.000 volums extretes de tots les institucions eclesiàstiques i civils de la perifèria peninsular)

VILA-REAL contribuirà a enriquir esta biblioteca central. El bibliotecari reial d'aleshores, el canonge valencià Francesc Pérez Bayer anotarà en la documentació d'El Escorial: '**43 carros con libros y papeles valencianos**' (entre els quals hi ha **incunables i primeres edicions del segle XVI de la biblioteca de sant Pasqual**, donades al convent per llegat testamentari del cronista Martí de Viciana.

1713, Anglaterra i França i l'imperi romanogermànic signen la **pau d'Utrecht**

George F. **Händel** compon el seu *Te Deum* per celebrar aquest acord

Les tropes borbòniques preparen el **setge final de Barcelona** executat el guerrer català austriacista **Bac de Roda**

Rafel Casanova, conseller en cap de Barcelona

L'emperadriu Isabel Cristina de Brunswick abandona Barcelona; i la flota britànica se'n torna a Anglaterra, i deixa Catalunya deseparada, abandonada a la seua sort.

VILA-REAL

segons Vicent Gil, l'any 1735 hi ha denúncies de '**clientelisme i corrupció**'

referides als anys 1710-1720 en la documentació amb el títol

'*Representación a Su Magestad sobre los **abusos autorizados por la***

autoridad militar de Valencia' (*Gazeta de la Pesquisa de Valencia*, 18 de maig de 1735). El corregidor intendent Francisco

Salvador Patiño és comissionat pel *Consejo 'para residenciar las villas*

Murviedro, Onda y Villarreal' on constan **fraudulentas compras de grano, armas, casas de judios, ventas de justicia, atropellamientos, muertes dissimuladas ...**'

- 1714, austriacistes i borbònics, anglesos i holandesos signen el **tractat de Rastatt**
 El general **Villarreal** proposa infructuosament la rendició de Barcelona a les
 tropes borbòniques comandades pel general Berwick que no accepta els
 termes d'esta rendició 'perquè era massa tard' ...
 SETEMBRE, **atac final a la ciutat de Barcelona, i caiguda** en mans
 borbòniques
VILA-REAL
**L'alcalde de la vila (aldea) tramet una relació dels sospitosos 'presentes y
 ausentes del delito de infidelidad'**
- 1715, executat vilment el valerós general català Josep **Moragues**
 mor, a París, **el rei Lluís XIV**, el rei Sol, avi de Felip V
 Sufocada la revolta jacobina contra Jordi d'Anglaterra, que pretenia
 restaurar la dinastia catòlica dels Stuart
 JULIOL, cauen en mans borbòniques les ciutats de **Palma de Mallorca** i
Eivissa i l'illa de **Formentera**.
VILA-REAL
 L'alcalde de la vila (aldea) ha de llegir en públic el *Manifiesto de que no hubo
 rebelión en Valencia en los sucesos del año 1705 y siguientes*, i on Vila-
 real és considerada població '*sometida*'.
- 1716, (mor sant Pere Chanel)
decrets de Nova Planta per a Catalunya i el país Valencià
 A Catalunya s'implanta el **nou cadastre**, de tall castellà
 S'uniforma el **calendari català** per conformar-lo amb el castellà
 A Barcelona, enderroquen el barri del Raval per edificar-hi la **ciudadella** des
 de la qual intentarà sotmetrà per la força de les armes la ciutat rebel
VILA-REAL
**Els seus notaris presenten relació de tots els llibres de protocols perduts
 en l'incendi de Vila-real**
- 1717, (s'alça la primera lògia maçònica a Londres)
 les tropes borbòniques prenen l'illa de Sardenya per sorpresa
VILA-REAL
 Vicent Gil en el seu article *La represión del austriacismo por la Inquisición*,
 escriu: El 3 de novembre de **1716 el memorial de Macanaz** sobre
 l'apropiació i repartiment dels béns eclesiàstics de Vila-real i de Xàtiva
 serviran com a prova de la seua **deslleialtat al Sant Ofici i en
 decretaran el seu 'empapelamiento'**. L'acusen d'haver desviat a la
 hisenda pública (i al seu ús personal) els béns confiscats
- 1718, comencen les obres de la **universitat de Cervera**, que substituirà la de
 Barcelona (Jaume Balmes, entre els seus darrers alumnes)
VILA-REAL
 Segons l'article de Vicent Gil, que adés hem esmentat, 'als ulls de les
 autoritats, la resistència austriacista a l'ocupació militar borbònica es
 reforça amb el **retorn al país dels exiliats austriacistes**.

El 1710 ja s'havia decretat que totes les persones provinents de Catalunya havien de prestar **declaració de fidelitat sots pena de mort. A Vila-real, la desconfiança envers els 'retornats', ateny les cotes més àlgides** a finals de l'estiu de 1718.

VI. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- ALBAREDA SALVADOR, JOAQUIM. *La guerra de Sucesión de España (1700-1714)*. Editorial Crítica. Barcelona, 2012
- ALBAREDA SALVADOR, Joaquim. *'El cas dels catalans': la conducta dels aliats arran de la guerra de Successió*. Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona. Barcelona, 2005
- ARNAL CERCÓS, Manel Carles. La meua visió sobre els fets que van ocórrer l'any de la crema. *Font 8*. Vila-real 2006
- FURIÓ, Antoni. *Història del País Valencià*. Biblioteca d'Estudis i Investigacions. Editorial 3 i 4. València, 2001
- GIL VICENT, Vicent. Confiscació de documents i crema d'arxius a la guerra de Successió: el cas de Vila-real (1706). *Font 8*. Vila-real 2006
- GIL VICENT, Vicent. Repoblar para reprimir: militares borbónicos del presidio de Oran en Vila-real, 1708. *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, Castelló de la Plana, 2010.
- GIL VICENT, Vicent, Diario de operaciones del conde de las Torres: incendio y saqueo de Vila-real (1706). *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, Castelló de la Plana, 2014
- GIMENO ESTORNELL, Vicent. 'La crema de Vila-real, 1706. Una mirada al paper de la parròquia de Vila-real aquells dies'. *Font 8*. Vila-real 2006
- Història del País Valencià*. Volum 3: *De les Germanies a la Nova Planta*. Edicions 62. Barcelona, 1989.
- LLORENÇ CANTAVELLA, Joan Baptista. 'Dolor, mort i desolació a Vila-real el 12 de gener de 1706'. *Font 8*. Vila-real 2006
- MINYANA ESTELA, Josep Manuel. *De bello rustico valentino*. Institució Alfons el Magnànim, València, 1985.
- Versió al català a *Pentecosta*, núm. 79. Castelló de la Plana, juliol-setembre de 2012
- PITARCH FONT, Antoni. Els fets de 1706 a la literatura. *Font 8*. Vila-real 2006
- QUEROL, Jordi (Antoni Royo Pérez). *Joan Baptista Basset, militar i maulet*. Institució Alfons el Magnànim. València, 1991
- USÓ MANYANÓS, Josep. La crema del poble. 1706-2006. *Font 8*. Vila-real 2006
- VILANOVA ANYÓ, Santiago. Les conseqüències de la guerra de Successió des del punt de vista demogràfic. *Font 8*. Vila-real 2006

Vila-real, 12 de gener de 2023